

Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society

Vol 35, No 3 (1984)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Επιστημονικό Σωματείο Αναγνωρισμένο, Απόφ. Πρωτ. Αθηνών 1021/83

Διοικητικό Συμβούλιο:
Πρόεδρος: Σπ. Κ. Κυριακής
Αντιδρος: Λουκ. Ευσταθίου
Γ. Γραμ.: Θεοδ. Ανανάδης
Ειδ. Γραμ.: Ευαγ. Σίμος
Ταμίας: Αγγ. Παπαδόπουλος
Μέλη: Απ. Ράνταιος
Αλ. Καρδούλης

ΔΟΤΗΣ: Λουκάς Ευσταθίου
Μακρόστα 30, Χαλάνδρι
Τηλ.: 6823459

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Πρόεδρος: Αρίσ. Σεϊμένης
μέλη: Χρ. Παπούς
Γιαν. Δημητριάδης
Στεφ. Κολάγγης
Ειρ. Οικονομίδου

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ
Σ. Μπέλλου, Ελ. Βενιζέλου 98,
Χολαργός, Τηλ.: 6529604

Ημερομηνία έκδοσης: ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1984

TAX. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
P.O. Box 60063
153 10 Ag. Paraskevi, Greece

Συνδρομές για Ελλάδα και Κύπρο:

Ετήσια μελών	δρχ. 1.000
Ετήσια μη μελών	= 1500
Ετήσια φοιτητών	= 500
Ετήσια Υπηρεσ., Οργαν. ΑΕΙ	= 1500
Τιμή κάθε τεύχους	= 500

Greek Livestock Production: Problems and Future Prospectives

Σπ. Κυριακής

doi: [10.12681/jhvms.21643](https://doi.org/10.12681/jhvms.21643)

Copyright © 2019, Σπ. Κυριακής

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Κυριακής Σ. (2019). Greek Livestock Production: Problems and Future Prospectives. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 35(3), 174–183. <https://doi.org/10.12681/jhvms.21643>

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β
ΤΟΜΟΣ 35
ΤΕΥΧΟΣ 3
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
1984

Bulletin
OF THE HELLENIC
VETERINARY MEDICAL SOCIETY

QUARTERLY
SECOND PERIOD
VOLUME 35
No 3

JULY - SEPTEMBER
1984

Επιταγές και εμβάσματα αποστέλλονται επί ονόματι κ. Άγγ. Παπαδόπουλου Κτην. Ινστ. Υγιεινής και Τεχνολογίας Τροφίμων, Ιερά οδός 75, 118 55 Αθήνα. Μελέτες, επιστολές κ.λπ. αποστέλλονται στον κ. Λ. Ευσταθίου, Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Φυσιοπαθολογίας, Αναπαραγωγής και Διατροφής Ζώων, Νεαπόλεως 9-25, Αγία Παρασκευή Αττικής.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΚΩΝ. ΚΥΡΙΑΚΗ*

GREEK LIVESTOCK PRODUCTION: PROBLEMS AND FUTURE PROSPECTIVES

S.C. KYRIAKIS**

SUMMARY

In this study, the problems and the prospects of the greek livestock production are discussed. It must be pointed out that the annual spendings in foreign exchange exceed 1 billion U.S. dollars in order to cover local needs for livestock products. Proposals are therefore made for a short term, progressive reduction in foreign exchange expenditures as well as for a long term self-powered sufficiency in animal feedstuffs to satisfy our country's needs.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή περιγράφονται τα προβλήματα και οι πιθανές μελλοντικές προοπτικές της ελληνικής κτηνοτροφίας. Ας σημειωθεί ότι ετησίως δαπανάται συνάλλαγμα του ύψους του 1 δισ. δολλαρίων Η.Π.Α., για την κάλυψη των αναγκών της χώρας σε εδώδιμα ζωοκομικά προϊόντα.

Τέλος προτείνονται ορισμένες λύσεις για την βραχυπρόθεσμη προοδευτική μείωση του συναλλαγματικού προβλήματος και τη μακροπρόθεσμη αυτοδύναμη επάρκεια σε ζωικά τρόφιμα στη χώρα μας.

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κύριο θέμα του 3ου Πανελληνίου Κτηνιατρικού Συνεδρίου επιλέχθηκε να είναι η «**Αύξηση της Εγχώριας Ζωικής Παραγωγής**». Και τούτο επειδή ο τομέας αυτός της γεωργίας είναι ζωτικότερος για την Εθνική μας Οικονομία, αν ληφθεί υπόψη ότι για το κύκλωμα «**Παραγωγικά Ζώα - Ζωοτροφές - Εδώδιμα Ζωοκομικά Προϊόντα**» δαπανάται κάθε χρόνο συνάλλαγμα ύψους 1 δισ. δολλαρίων Η.Π.Α. περίπου. Η δαπάνη αυτή απορρέει από την ανάγκη κάλυψης των ελλειμμάτων μας σε κτηνοτροφικά προϊόντα και ουσιαστικά σε κρέας και γάλα που είναι

τόσο απαραίτητα για την σωματική και πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι, κάτω από τις σημερινές συνθήκες, η κατανάλωση τροφίμων ζωικής προελεύσεως στην πατρίδα μας έχει φθάσει την αντίστοιχη των αναπτυγμένων οικονομικά κρατών (δημιουργώντας πολλές φορές προβλήματα στην υγεία μας), ενώ από την άλλη μεριά οι αποδόσεις της ελληνικής κτηνοτροφίας βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα.

Η παραγωγή τροφίμων ζωικής προελεύσεως με τα σημερινά εκπληκτικά επιτεύγματα, κυρίως:

- της προληπτικής κτηνιατρικής
- της φαρμακολογίας

* Πρόεδρος της Ελληνικής Κτην. Εταιρείας.

**Chairman of the Hellenic Veterinary Medical Society.

- της γενετικής
- της διατροφής
- της βιοτεχνολογίας
- της μικροηλεκτρονικής και
- της πληροφορικής

έχει εντελώς εξειδικευθεί και απαιτεί τεχνολογική υποδομή υψηλού επιπέδου, ώστε τα αποδιδόμενα προϊόντα να είναι όσο το δυνατό καλύτερης ποιότητας και χαμηλότερου κόστους. Έτσι «πέρασε» στα χέρια των «ολίγων» που διαθέτουν αυτή την απαιτούμενη υποδομή. Πρόκειται για τους παραγωγούς που έχουν υψηλή επαγγελματική κατάρτιση και για τους επιστήμονες των οποίων η μεταπτυχιακή ειδίκευση προσφέρεται για τη στήριξη αυτής της κτηνοτροφικής παραγωγής.

Υπό το πνεύμα αυτό γίνεται ολοφάνερο ότι για την πατρίδα μας είναι πια αναγκαίο να προγραμματίσουμε την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας μας, ώστε να μπορέσουμε να φθάσουμε στην αυτάρκεια των ζωοκομικών προϊόντων σε μικρότερο χρονικό διάστημα και να δώσουμε την ευκαιρία να βελτιωθεί σημαντικά το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών. Έτσι όλοι μαζί: Κυβέρνηση, Πολιτικά Κόμματα, ΑΕΙ, δημόσιες κτηνιατρικές/ζωοτεχνικές υπηρεσίες, κτηνίατροι, γεωπόνοι, παραγωγή και καταναλωτές οφείλουμε να βοηθήσουμε τη δύσκολη αυτή προσπάθεια.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη δύσκολη εποχή της ενεργειακής κρίσεως, η γεωργοκτηνοτροφία μπορεί να διαδραματίσει σπουδαιότατο ρόλο, στην κάλυψη του εμπορικού ελλείματος μιας χώρας, όταν μάλιστα η χώρα αυτή είναι προβληματική σε ενέργεια.

Η παραπάνω βασική αρχή πρέπει να έχει απόλυτη εφαρμογή και στην πατρίδα μας, αφού οι πραγματικές δυνατότητές μας στο γεωργοκτηνοτροφικό τομέα είναι μεγάλες και όταν οι εισαγωγές ενέργειας κοντεύουν να «τινάξουν» κυριολεκτικά στον αέρα την οικονομία μας.

III. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, οι εργαζόμενοι δεν δουλεύουν πια για το «ψωμί»

τους, αλλά για το «μπιφτέκι» τους. Στις χώρες αυτές, η κατανάλωση των αμυλούχων τροφίμων φυτικής προελεύσεως πέφτει, ενώ αντίστοιχα ανεβαίνει η κατανάλωση των τροφίμων ζωικής προελεύσεως. Ειδικά η κατανάλωση κρέατος φθάνει, πολλές φορές σε ακρότητες. Στην Αυστραλία και στη Νέα Ζηλανδία π.χ. η μέση κατά άτομο ετήσια κατανάλωση κρέατος, ξεπερνάει τα 130 χλγ. ενώ στις Η.Π.Α. φθάνει τα 100 χλγ. περίπου.

Τα παραπάνω συμβαίνουν γιατί στις βιομηχανικά αναπτυγμένες κοινωνίες οι ενεργειακές δαπάνες των ανθρώπων έχουν μειωθεί, με συνέπεια να μη χρειάζονται πια μεγάλες ποσότητες θερμίδων. Αυτό γιατί οι αμυλούχες και ζαχαρούχες τροφές, καθώς και τα λίπη θεωρούνται επιβλαβείς ουσίες και ευνοείται η κατανάλωση λευκωμάτων ζωικής προελεύσεως, που βοηθούν τόσο στη σωματική όσο και στην πνευματική ανάπτυξη. Ακόμα, πρέπει να προστεθεί σε αυτό το σημείο, πως ενώ το 60% περίπου του αριθμού των παραγωγικών ζώων θρίσκεται σε χώρες υπό ανάπτυξη, η παραγωγή τους δεν ξεπερνάει το 20-30% των ζωικών τροφίμων που κάθε χρόνο καταναλίσκει ο άνθρωπος. Έτσι, εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς την οικονομική και την τεχνολογική ανάπτυξη μιας χώρας και από την παραγωγικότητα της κτηνοτροφίας.

Τό κόστος όμως των τροφίμων ζωικής προελεύσεως, σε σύγκριση με τα άλλα γεωργικά προϊόντα είναι υψηλό. Επομένως υπάρχει πάντοτε επιτακτική ανάγκη για μια εντατικοποίηση της ζωικής παραγωγής με δύο κύριους στόχους: α) τη μείωση του αριθμού των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων, με παράλληλη αύξηση τόσο του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων κατά επιχείρηση όσο και της παραγωγικότητάς τους, και β) την παραγωγή εδωδίων ζωικών τροφίμων από ειδικευμένες μονάδες, βιομηχανικού τύπου, που εκτρέφουν ορισμένο είδος παραγωγικού ζώου και που η ταχύτητα κυκλοφορίας των κεφαλαίων που επενδύθηκαν πλησιάζει την αντίστοιχη της βαρειάς βιομηχανίας.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη η κατανάλωση ενέργειας από τις βιομηχανικού τύπου κτηνοτροφικές μονάδες, αφού οι σύγχρονοι ζωοτέχνες και οικονομολόγοι υπολογίζουν το κόστος παραγωγής των ζωοκομικών προϊόντων, όχι πια με το κλασικό τρόπο της μετατρεψιμότητας της

ζωοτροφής σε: κρέας, αυγά και γάλα, αλλά σε μονάδες ενέργειας. Έτσι, επιβάλλεται, από την μια μεριά η εφαρμογή συγχρόνων μεθόδων μόνωσης και από την άλλη η αξιοποίηση ήπιων μορφών ενεργείας (αιολική και ηλιακή ενέργεια). Ακόμα, η ζύμωση της κόπρου ειδικά των χοιροστασίων, δίνει τη δυνατότητα παραγωγής βιοαερίου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας λύνοντας και προβλήματα ρυπάνσεως του περιβάλλοντος.

Οι κτηνίατροι και ζωοτέχνες της δεκαετίας του 1970 προέβλεπαν πως οι ανάγκες της ανθρωπότητας το 1985 σε ερυθρά κρέατα (κρέας μηρυκαστικών) και γάλα, δεν ήταν δυνατό να καλυφθούν, με τις τότε συνθήκες παραγωγής. Αντίθετα πίστευαν πως θα υπάρξει κάλυψη της καταναλώσεως σε λευκά κρέατα (κρέας χοίρου και πουλιού) και αυγά.

Σήμερα όμως με τα εκπληκτικά επιτεύγματα κυρίως της προληπτικής κτηνιατρικής, της βιοτεχνολογίας και της μικροηλεκτρονικής το μέλλον στον τομέα παραγωγής ζωικών τροφίμων είναι πολύ αισιόδοξο.

Η αισιοδοξία όμως αυτή περιορίζεται μόνο για τις χώρες που η επιστημονική τους υποδομή δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για το μέλλον. Αντίθετα απειλούνται με οριστική οικονομική εξάρτηση, ειδικά στον τόσο ευαίσθητο τομέα της παραγωγής ζωικών τροφίμων, οι χώρες που δεν έχουν ή δεν μπορούν να ακολουθήσουν τη δεύτερη «πράσινη επανάσταση».

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Επιχορηγήσεις ΕΟΚ (σε συνάλλαγμα)	Εξαγωγές - Εισαγωγές ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	Τελικό ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
76,6 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	1983 - 0,737 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	+75,863 ΔΙΣ. ΔΡΧ.
44,6 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	1982 - 14,054 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	+30,546 ΔΙΣ. ΔΡΧ.
8,9 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	1981 - 4,639 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	+ 4,261 ΔΙΣ. ΔΡΧ.
-----	1980 - 3,280 ΔΙΣ. ΔΡΧ.	+ 3,280 ΔΙΣ. ΔΡΧ.

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ και ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΣΕ ΔΙΣ. ΔΡΧ.

ΕΤΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ	
				Ε.Ο.Κ.	ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ
1980	58,049	61,329	+ 3,280	+ 6,670	+ 3,480
1981	72,090	67,451	- 4,639	-10,583	+ 5,944
1982	103,653	89,599	-14,054	-19,669	+ 5,615
1983	138,813	138,076	- 0,737	- 8,413	+ 7,676

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ και ΕΣΥΕ

IV. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Ενώ λέμε, θεωρητικά, ότι είμαστε χώρα με δυνατότητες στο γεωργικό και κτηνοτροφικό τομέα, στην πραγματικότητα το ισοζύγιο εισαγωγών - εξαγωγών στον τομέα των γεωργικών προϊόντων το 1983 ήταν ελλειματικό κατά 734 εκ. δρχ. σημειώνοντας όμως σημαντική βελτίωση σε σχέση με το 1982 που ήταν 14,054 δισ. δρχ. Αν όμως υπολογίσουμε και τις επιχορηγήσεις της ΕΟΚ, προς την ελληνική γεωργία, βλέπουμε τελικά ένα σημαντικό συναλλαγματικό όφελος της τάξεως των 75, 863 δισ. δρχ. το 1983 (πίνακας 1) και μεγάλη βελτίωση του ισοζυγίου προς την ΕΟΚ για την προηγούμενη χρονιά (πίνακας 2).

Χωρίς όμως τις μεγάλες συναλλαγματικές επιβαρύνσεις, από τις εισαγωγές ζωικών τροφίμων ή προϊόντων που χρειάζονται για την εγχώρια παραγωγή τους, η ελληνική γεωργία μπορεί να γίνει το «πράσινο πετρέλαιο» για την οικονομία μας (πίνακας 3).

Παρουσιάζει λοιπόν μεγάλο ενδιαφέρον η σύντομη μελέτη της πορείας των εισαγωγών και εξαγωγών στο γενικό κύκλωμα των γεωργικών προϊόντων για τον προσδιορισμό:

- α) των συναλλαγματικών επιβαρύνσεων και
- β) των διαρθρωτικών προβλημάτων στον τομέα της καθαρά πρωτογενούς γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής.

Οι βασικές ομάδες των προϊόντων, που αποτελούν τον κορμό των ελληνικών εισαγωγών

σε τρόφιμα και ποτά ανήκουν στο κύκλωμα «ζωοτροφές - παραγωγικά ζώα - ζωοκομικά προϊόντα». Η μεγάλη αδυναμία παραγωγής ζωοκομικών προϊόντων υποχρεώνει τη χώρα μας σε ετήσια συναλλαγματική εκροή της τάξεως των 76,268 δισ. δρχ. η περίπου 890 εκ. δολ. (τιμή U.S.\$ για το 1983 = 86 δρχ) και αυτό το ποσό έχει αυξηθεί κατά 120% περίπου σε σχέση με το 1981 και κατά 40% για το 1982. Από αυτά, τα 625 εκ. δολ. περίπου, απαιτούνται για «κρέατα» γενικά (κρέατα - κρεατοσκευάσματα - ιχθυηρά - ιχθυοσκευάσματα και ζώα για αναπαραγωγή και κρεοπαραγωγή), 230 εκ. δολ. περίπου για γαλακτοκομικά προϊόντα και άλλα 35 εκ. δολ. περίπου για δημητριακά (για παραγωγή ζωοτροφών) και συμπεπυκνωμένες ζωοτροφές. Όλα τα παραπάνω αντιπροσωπεύουν το 55% περίπου του συνόλου των ελληνικών εισαγωγών σε γεωργικά προϊόντα (πίνακας 2). Εξάλλου εκτός από τα 890 εκ. δολ. ξεοδεύονται μεγάλα ποσά για τις εισαγωγές:

- α) των κτηνιατρικών φαρμάκων και των προσθετικών ζωοτροφών,
- β) των γεωργικών φαρμάκων, των λιπασμάτων και των σπόρων για την παραγωγή των εγχώριων ζωοτροφών,
- γ) των κάθε μορφής μηχανολογικών εξοπλισμών για τις ανάγκες της πρωτογενούς κτηνοτροφικής παραγωγής και τις αντίστοιχες της μεταποίησης των ζωοκομικών προϊόντων και
- δ) των πρώτων υλών για τις ανάγκες της μεταποίησης των ζωοκομικών προϊόντων από τις ελληνικές βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικοτεχνίες αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΖΩΙΚΩΝ (ΣΕ ΔΙΣ. ΔΡΑΧ.)

	1981	1982	1983*
ΖΩΝΤΑ ΖΩΑ	0,683	1,176	2,059
ΚΡΕΑΤΑ	14,852	29,476	45,886
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ/ΑΥΓΑ	11,637	15,707	19,688
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΕΣ	2,735	2,813	3,509
ΨΑΡΙΑ	4,074	5,188	6,109
ΣΥΝΟΛΟ	33,981	54,360	76,268

*Μέση δραχμική αξία του δολ. Η.Π.Α το 1983 = 86 δρχ.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής κτηνοτροφίας απορρέουν από το γεγονός ότι η κτηνοτροφία μας αποτελεί τον ελλειμματικό τομέα της ελληνικής γεωργίας. Είναι γνωστό ότι το ποσοστό συμμετοχής των προϊόντων της κτηνοτροφίας στο σύνολο των γεωργικών μας προϊόντων είναι το πιο χαμηλό μεταξύ των χωρών της Ε.Ο.Κ. αφού υπολογίζεται σε 30-35% έναντι 60-80% που είναι στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Έτσι σήμερα για να δώσουμε στο ελληνικό λαό τα ζωικά τρόφιμα που χρειάζεται πληρώσουμε συνάλλαγμα που το ύψος του πρέπει να ξεπερνά το 1 δισ. δολ. και είναι ένας «πονοκέφαλος» του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών.

Υ. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Α. Πτηνοτροφία

Η ελληνική ορνιθοτροφία έχει να παρουσιάσει θεαματική ανάπτυξη τα τελευταία 25 χρόνια. Όμως αυτή δεν παύει να είναι εξαρτημένη από το εξωτερικό, αφού τόσο για την κάλυψη των αναγκών της διατροφής της όσο και για την ανανέωση του πατρογονικού υλικού της

(δηλ. τα αρσενικά και τα θηλυκά από τα οποία ξεκινούν οι εκτροφές των πουλιών κρεοπαραγωγής και αυγοπαραγωγής) γίνονται συνεχώς εισαγωγές. Τα πατρογονικά εισάγονται κυρίως από τις Η.Π.Α. Οι αποδόσεις της πτηνοτροφίας μας είναι σε πολλές περιπτώσεις κοντά στις αποδόσεις των κρατών μελών της Ε.Ο.Κ., αλλά έχει, όπως προαναφέρθηκε, βασικά προβλήματα. Το συναλλαγματικό κόστος της διατροφής είναι δυσανάλογο υψηλό, συνεπώς πρέπει να γίνει μεγάλη προσπάθεια στον τομέα αυτό. Επίσης πρέπει να γίνει προσπάθεια μικρότερης εξάρτησης του πατρογονικού υλικού από το εξωτερικό και ακόμα να αναπτυχθεί η παραγωγή των άλλων τύπων κρέατος πτηνών (γαλόπουλο, πάπια κ.τ.λ.) που μπορούν να βοηθήσουν στην αύξηση της καταναλώσεως των πουλερικών σε βάρος πάντοτε των ακριβών συναλλαγματοθόρων ερυθρών κρεάτων (πίνακες 4 και 5).

Β. Χοιροτροφία

Η ελληνική χοιροτροφία κατά τα τελευταία 15 χρόνια παρουσίασε ταχύτερη ανάπτυξη και η παραγωγή της καλύπτει πάνω από το 25% των αναγκών μας σε κρέας. Όμως στην Ε.Ο.Κ. η χοιροτροφία καλύπτει το 40% περίπου των

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΡΕΑΣ ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980*	1981*	1982*	1983*	1984*
						ΣΤΟΧΟΣ
18	67	145	146	157	160	163

*Αυτάρκεια: ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΑΥΓΑ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980*	1981*	1982*	1983*	1984*
						ΣΤΟΧΟΣ
53	101	120	126	125	126	127

*Αυτάρκεια: ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

αναγκών της αντίστοιχα. Ας σημειωθεί ότι σε παγκόσμια κλίμακα, στην ΕΟΚ και στην Ελλάδα το χοιρινό κρέας έρχεται πρώτο σε παραγωγή. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως στην Ελλάδα η κατανάλωση ερυθρών κρεάτων (βόειο, αιγοπρόβειο), που είναι κρέατα «πολυτελείας», είναι μεγαλύτερη από την κατανάλωση λευκών (χοίρειο και κοτόπουλο), πράγμα που δεν συμβαίνει σε καμιά χώρα της ΕΟΚ. Αυτό οφείλεται στην πατροπαράδοτη προτίμηση του Έλληνα στο κρέας του αρνιού και στο ότι του προσφέρονταν το μοσχάρι σε κρέας σε τιμή συγκριτικά πολύ χαμηλή. Από την αρχή όμως του 1979 η τιμή του κρέατος του μόσχου έφθασε σιγά, σιγά στα πραγματικά επίπεδα κόστους. Το ίδιο έγινε και με το κρέας του αρνιού και ερίφιου. Έτσι μπορεί από μια μεριά να «σωθεί» η ελληνική βοοτροφία και

από την άλλη μεριά να αυξηθεί η κατανάλωση των λευκών κρεάτων, που παράγονται πιο εύκολα και πιο φθηνά. Με τα σημερινά ζωοτεχνικά δεδομένα, η διαφορά κόστους παραγωγής, που επηρεάζει και την τιμή αγοράς του καταναλωτού, παρουσιάζεται στον πίνακα 6.

Γενικά, οι εφαρμοζόμενες στη χώρα μας μέθοδοι εκτροφής των χοίρων δεν ευνοούν υψηλές αποδόσεις, με συνέπεια όχι μόνο την ανεπαρκή παραγωγή χοιρείου κρέατος αλλά και με υψηλό κόστος. Έτσι παράγουμε κατά 25% μικρότερη ποσότητα κρέατος και συχνά κατώτερης ποιότητας.

Τελικά η πολιτεία καταφεύγει σε εισαγωγές είτε χοιρείου κρέατος, είτε κρέατος μόσχου, με μεγάλες συναλλαγματικές επιβαρύνσεις, σε μια εποχή που δίνεται μάχη για την οικονομική επιβίωσή μας (πίνακας 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Διαφορά κόστους παραγωγής των 3 βασικών ειδών κρέατος*

Κρέας πουλερικού (broiler):	Μία(1) μονάδ.
Κρέας χοίρου:	Δύο(2) μονάδ.
Κρέας μοσχαριού/αμνοερίφιου:	Τέσσερες(4) μονάδ.

Σημείωση*:

Α) Το κρέας κουνελιού, σε ότι αφορά το κόστος παραγωγής, βρίσκεται μεταξύ πουλερικού και χοίρου: το ίδιο μπορεί να ληφθεί για το κρέας της γαλοπούλας. Το κρέας των αιγοπροβάτων και ειδικά του αμνοερίφιου πλησιάζει σε κόστος, εκείνο του μοσχαριού. Β) Υπολογίζεται πως μια κότα, που παράγει νεοσσούς κρεοπαραγωγής, μπορεί να δώσει 120 χλγ, μια χοιρομητέρα 1.250 χλγ, και μία αγελάδα 200 χιλ. κρέας το χρόνο. Γ) Είναι τέλος γνωστή η τεράστια διαφορά του κεφαλαίου επενδύσεως που χρειάζεται για μια κότα, για μια χοιρομητέρα και για μια αγελάδα και πως για ένα χλγ, ζωντανού θάρους χρειαζόμαστε κ.μ.ο. 2 χλγ. τροφής για το κρεοπαραγωγό ορνίθιο, 3 χλγ. για το χοίρο σφαγής και 7 χλγ. για το μοσχάρι, κάτω από συνηθισμένες συνθήκες εκτροφής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΡΕΑΣ ΧΟΙΡΙΝΟ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983*	1984 ΣΤΟΧΟΣ
28	55	100	154	155	148	163

*Πρώτη υποχώρηση της ντόπιας παραγωγής στα τελευταία 15 χρόνια.

Εισαγωγές: 1982: 45,357 κρέατος+10,696 κονσέρβας +0,654 αλλαντικών (χιλ. τόννοι).
1983: 45,582 κρέατος+10,159 κονσέρβας+0,458 αλλαντικών (χιλ. τόννοι).

Αυτάρκεια: περίπου 75%

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

Γ. Βοοτροφία

Ο μεγάλος «ασθενής» της ελληνικής κτηνοτροφίας, με συνεχή μείωση τόσο του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων όσο και της παραγωγής κρέατος και γάλατος, είναι η βοοτροφία. Οι αποδόσεις της ελληνικής βοοτροφίας ειδικά στη γαλακτοπαραγωγή είναι απαράδεκτα χαμηλές (μέση ετήσια γαλακτοπαραγωγή για κάθε αγελάδα, Ελλάδα: 2.000 λίτρα και Ε.Ο.Κ. των 9: 4.500 λίτρα).

Στις στατιστικές παρατηρείται μια μικρή, σχετικά μείωση του παραγόμενου βοείου κρέατος. Έτσι ο μη ειδικός, νομίζει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα, γιατί δεν ξέρει ότι μεγάλο μέρος του «παραγόμενου ελληνικού κρέατος βοοειδών» προέρχεται από εισαγόμενα ζωντανά μοσχάρια και από τη σφαγή αγελάδων που, δυστυχώς δεν αντικαθίστανται.

Υπάρχουν ακόμα στη βοοτροφία τεράστια προβλήματα σχετικά με το υψηλό κόστος της διατροφής, γιατί δεν έγινε καμιά ειδική προσπάθεια αξιοποίησης των υποπροϊόντων των γεωργικών βιομηχανιών που κυριολεκτικά πετιούνται. Το βασικό όμως πρόβλημα της βοοτροφίας παραμένει η χαμηλή παραγωγικότητα της σε συνδυασμό με την έλλειψη κινήτρων για τη θελτώσή της. Όμως είναι εθνική ανάγκη η βοοτροφία μας να διατηρηθεί μέχρι ενός σημείου αυτάρκειας. Αυτό μπορεί να γίνει με τη σωστή υποστήριξη της πολιτείας και από τις δυνατότες επιχορηγήσεις που δίνει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων και Προσανατολισμού (F.E.O.G.A.). Ας σημειωθεί ότι σήμερα στο χώρο της ΕΟΚ η Ελλάδα θεωρείται η μεγαλύτερη εισαγωγική χώρα μοσχάρσιου κρέατος (πίνακας 9 και 9).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΡΕΑΣ ΒΟΟΕΙΔΩΝ (ΚΑΙ ΜΟΣΧΑΡΙΣΙΟ)
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983*	1984 ΣΤΟΧΟΣ
29	90	100	94	89	84	89

Εισαγωγές: 1982: 180,520 (χιλ. τόννοι)

1983: 181,563 (χιλ. τόννοι)

* Συνεχής υποχώρηση της ντόπιας παραγωγής

Αυτάρκεια: περίπου 30%

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΓΑΛΑ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982*	1983*	1984 ΣΤΟΧΟΣ
334	570	713	714	684	677	718

* Συνεχής υποχώρηση της ντόπιας παραγωγής

Αυτάρκεια: περίπου 50%

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

Δ. Αιγοπροβατοτροφία

Η αιγοπροβατοτροφία, υπό τη σημερινή εκτατική μορφή της, καλύπτει το 20% περίπου των αναγκών μας σε κρέας και η παραγωγή της σε γάλα ξεπερνά την αντίστοιχη της αγελαδοτροφίας. Δυστυχώς όμως η παραγωγή αυτή, που ως σημειωθεί επιβαρύνει ελάχιστα τα συναλλαγματικά μας αποθέματα, υπάρχει προοπτική να ελαττωθεί στα προσεχή χρόνια και μάλιστα με ταχύ ρυθμό, γιατί θα λείψουν από τη μέση οι βασικοί φορείς της: οι παραδοσιακοί ποιμένες. Έτσι; παρουσιάζεται άμεση ανάγκη αναδιαρθρώσεως της, ώστε η εκτροφή να πάρει περισσότερο εντατική μορφή για να επιβιώσει. Δεδομένου ακόμα ότι ο Ευρωπαίος καταναλωτής, άρχισε έντονα να προσελκύεται από το κρέας του αμνοεριφίου και τα γαλακτομικά προϊόντα της αιγοπροβατοτροφίας και ότι η Ε.Ο.Κ. δεν έχει χαράξει την οριστική πολιτική της στον τομέα αυτό της κτηνοτροφίας, είναι μεγάλη ευκαιρία να προωθηθούν τα δικά μας

συμφέροντα. Η αιγοπροβατοτροφία είναι ίσως ο κλάδος της κτηνοτροφίας με τις περισσότερες ευνοϊκές προοπτικές στο χώρο της Ε.Ο.Κ. κα αισιόδοξο μέλλον από κοινωνιοοικονομικής σκοπιάς για την Ελλάδα, αφού όμως έγκαιρα και σωστά προγραμματισθεί η βελτίωση των σημερινών μεθόδων εκτροφής. Ας σημειωθεί ότι το 1983 οι εισαγωγές μας σε κρέας αιγοπρόβειο φτάσανε τις 20 χιλ. τόνους περίπου (πίνακες 10, 11 και 12).

Ε. Αλιεία και Ιχθυοπαραγωγή

Τα νωπά ψάρια των εσωτερικών υδάτων στην Ελλάδα αντιπροσωπεύουν μια παραγωγή 12-13 χιλ. τόννων το χρόνο. Αντίθετα τα νωπά της θαλάσσιας αλιείας τους 90 χιλ. τόννους αντίστοιχα και τα καταψυγμένα γύρω στους 14 χιλ. τόννους. Έτσι το σύνολο της ντόπιας παραγωγής φτάνει σήμερα τους 115 χιλ. τόννους το χρόνο περίπου, ενώ ήταν στους 126 χιλ. τόννους το 1980. Η πτώση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση κατά 50% των καταψυγμέ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΡΕΑΣ ΠΡΟΒΑΤΟΥ (ΚΑΙ ΑΜΝΟΥ)
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984 ΣΤΟΧΟΣ
53	60	80	79	79	80	82

Αυτάρκεια: περίπου 80%

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΡΕΑΣ ΑΙΓΟΣ (ΚΑΙ ΕΡΙΦΙΟΥ)
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984 ΣΤΟΧΟΣ
29	30	39	39	39	39	40

Αυτάρκεια: περίπου 80%

ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

νων αλιευμάτων, αντίθετα έχουμε συνεχή αύξηση των εισαγωγών που η αξία τους από 4 δισ. δρχ. το 1981, ξεπέρασε τα 6 δισ. δρχ. το 1983 (πίνακας 3). Σε ότι αφορά τη συστηματική ιχθυοκαλλιέργεια στην Ελλάδα, που έχει τεράστιες δυνατότητες ακόμα και για εξαγωγές, δεν έχει γίνει καμιά προγραμματισμένη προσπάθεια.

VI. ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Με βασικό κριτήριο πως η σωστή εκβιομηχάνηση μιας χώρας είναι απόλυτα συνδεδεμένη, με την ανάπτυξη, γενικά της βιομηχανικού τύπου κτηνοτροφίας, από κτηνοτρόφους - επιχειρηματίες και με την προοπτική πως οι περισσότεροι τομείς της ελληνικής κτηνοτροφίας μπορούν να έχουν καλό μέλλον, οι δε παραγωγοί μας θα θρουν αρκετή υποστήριξη μέσα στην Ε.Ο.Κ. μένει να παρθούν από πλευράς πολιτείας τα σωστά μέτρα για την ελληνική κτηνο-

τροφική παραγωγή. Τα μέτρα αυτά πρέπει να συνδυασθούν αφενός μεν με την αλλαγή της νοοτροπίας των παραγωγών, αφετέρου δε να αλλάξουν ριζικά τον τρόπο υποστηρίξεως της κτηνοτροφίας από επιστημονικής πλευράς. Είναι πια καιρός να δοθεί ουσιαστική κάλυψη των αναγκών της κτηνοτροφίας μας από σωστή επιστημονική αλλά και οικονομική - επιχειρησιακή θέση, στα πλαίσια ενός ορθού προγραμματισμού. Ο ασφυκτικός πατερναλισμός που επικρατεί σήμερα και προσπαθεί να καλύψει ελλείψεις γνώσεων μέσα από μια πολυδαίδαλη γραφειοκρατεία, με νομοθετημένα «επιστημονικά ταμπού» πρέπει εμέσως να εκλείψει. Δεν πρέπει να διαφεύγει από την προσοχή κανενός πως ποιοτικά τα ζωοκομικά προϊόντα της Ε.Ο.Κ. είναι σε γενικές γραμμές καλλίτερα από τα δικά μας. Λίγος καιρός έμεινε ακόμα για να αυξηθεί γενικά η παραγωγικότητα της κτηνοτροφίας μας και ειδικά να βελτιωθεί η ποιότητα και το κόστος των προϊόντων της πτηνοτροφίας και της χοιροτροφίας. Παράλληλα πρέπει

ΠΙΝΑΚΑΣ 12
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΓΑΛΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984 ΣΤΟΧΟΣ
665	769	986	1008	1016	1010	1031

Αυτάρκεια: περίπου 50% ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΕΑΤΟΣ (ΒΟΟΕΙΔΩΝ, ΧΟΙΡΙΝΟ, ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟ)
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984 ΣΤΟΧΟΣ
167	302	508	512	519	511	534

*Ανάγκη παραγωγής ακόμη 300 χιλ. τόννων ντόπιου κρέατος
(Σημ: Υπάρχει επίσης μία μικρή ετήσια παραγωγή 4,5 τόννων περίπου κρέατος
κουρευλιού) ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 14
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΛΑΤΟΣ
ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΝΝΟΥΣ

1960	1970	1980	1981	1982	1983	1984*
						ΣΤΟΧΟΣ
999	1339	1699	1722	1700	1687	1750
*Ανάγκη για διπλασιασμό της ντόπιας παραγωγής					ΠΗΓΗ: ΥΠΓΕ	

να στηριχθεί μια σωστή βοοτροφία, σε νέες όμως βάσεις και να καταβληθεί προσπάθεια για να βελτιωθεί η αιγοπροβατοτροφία μας που ίσως μας δώσει, μελλοντικά ευχάριστες εκπλήξεις. Τέλος, πρέπει να γίνει σωστή ενημέρωση και του καταναλωτικού κοινού, στον τομέα της ποιότητας, του κόστους και της υγιεινής των ζωοκομικών προϊόντων (χωρίς τις υπερβολές της υπερκαταναλώσεως με τις τεράστιες συναλλαγματικές επιπτώσεις) που θα βοηθήσει την καλύτερη σωματική και πνευματική ανάπτυξη του λαού μας. Έτσι οι 300 χιλ. τόνοι κρέατος που μας λείπουν περίπου ετησίως (πίνακας 13) μπορούν να καλυφθούν κυρίως από την αύξηση της ντόπιας χοιροπτηνοτροφικής παραγωγής (κατά 150 από τη χοιροτροφία και

50 από την πτηνοτροφία) και δευτερευόντως από τη ντόπια παραγωγή ερυθρών κρεάτων (60 από τη βοοτροφία και 40 από την αιγοπροβατοτροφία). Συγχρόνως ο Έλληνας καταναλωτής πρέπει να «μάθει» να τρώει περισσότερα λευκά κρέατα και να γίνει προγραμματισμός με στόχο το διπλασιασμό της ντόπιας γαλακτοπαραγωγής (πίνακας 14). Για όλα αυτά όμως χρειάζεται πανελλήνια κινητοποίηση για να λυθεί ένα από τα μεγαλύτερα και πολυπλοκότερα στρατηγικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, όπως αυτό της κτηνοτροφικής ανάπτυξης που θα οδηγήσει θραχυπρόθεσμα στη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών και μακροπρόθεσμα στη αυτοδύναμη επάρκεια των τροφίμων ζωικής προελεύσεως.

Επιλεγμένη βιβλιογραφία:

1. Εκδόσεις ΥΠ. ΓΕ: 1980-84
2. Ε.Σ.Υ.Ε.: 1980-84
3. Ζωοτεχνικά συγγράμματα και μελέτες: Ν. Κατσαούνη Τμ. Κτηνιατρικής Α.Π.Θ. 1974-83
4. Ζωοτεχνικές εκδόσεις: Γεωπονική Σχολή Α.Π.Θ. 1975-83
5. Ζωοτεχνικές εκδόσεις: Α.Γ.Σ. Αθηνών 1975-83
6. Ζωοτεχνικές μελέτες: Σπ. Κυριάκη 1979-83